

Svenska
kyrkan

Söndag 1 feb 2026

Nacka kyrka

J Haydn

Grosse Orgelmesse

Konsert med J Haydn: Grosse Orgelsolomesse i Ess

F Couperin; Offertoire sur les Grands Jeux

W A Mozart: 2 Kirchensonaten

Sonat F KV 145

Sonat B KV 212

J Haydn Grosse Orgelsolomesse Hob XXII: 4,
Missa in honorem BVM

1. Kyrie (Herre förbarma Dig)
2. Et in terra pax (Ära vare Gud i höjden och frid på jorden)
3. Gratias agimus te (Vi lovar Dig)
4. Quoniam tu solus Sanctus (Ty Du är allena Helig)
5. Patrem omnipotentem (Vi tror på Gud fader allsmäktig)
6. Et incarnatus est (...och blivit människa...)
7. Et resurrexit (...på tredje dagen uppstånden från de döda)
8. Et vitam venturi (...och ett evigt liv.)
9. Sanctus (Helig)
10. Benedictus (Välsignad vare han som kommer)
11. Osanna (Hosianna i höjden)
12. Agnus Dei (o Guds Lamm)
13. Dona nobis pacem (Ge oss frid)

Marie Hagenfeldt Eek, sopran
Ida Söderqvist, alt
Viktor Olsson, tenor
Esbjörn Ahlsén, bas

Treitlerensemblen
Oscar Treitler, violin
Caroline Waldemarsson, violin
Emma beskow, cello
Katarina Lindgren, kontrabas
Thomas Bodin, engelskt horn
Emmanuel Rolland-Bezem, engelskt horn
Elisabeth Åkervall, valthorn
Lars Tapper, valthorn
Per Rönnblom, orgel

Oratoriekören VOX
Nacka Kyrkokör
Bengt Ollén, dirigent

Pär Trehörning, presentatör

Beatissimae Virginis Mariae

*Om Haydn & hans Stora orgelmässa,
tillägnad den mest välsignade Jungfru Maria*

Joseph Haydn gjorde en imponerande klassresa. Han föddes 1732 i en by på landsbygden 4 mil sydöst om Wien. Pappan var vagnmakare och även om han var självlärd folkmusiker och mamman sjöng vackert (enligt Haydns memoarer), så kunde de inte erbjuda någon privat underbarnsutbildning av det slag som Mozart fick. Joseph blev istället tidigt korgosse i ortens kyrka och handplockades redan vid 8 års ålder för att tjänstgöra i gosskören i Stefansdomen i Wien. Det var här han fick sin musikaliska grundutbildning och blev väl förtrogen med körmusik och kyrklig musikstil. Efter målbrottet och kanske en del busstreck fick Haydn sluta i kören och försörja sig på egen hand. Han lär en gång i 20-årsåldern ha vandrat den

13 mil långa pilgrimsvägen från Wien till vallfartskyrkan Mariazell i Steiermarks alper (sydöstra Österrike), dels för att ta del av musiktraditionen där, dels för att kanske få anställning i kören. Det fick han inte men hittade så småningom andra sätt att försörja sig.

Mariazell är kanske inte så känt utanför Österrike. Men det är Österrikes främsta vallfartskyrka. Där förvaras sedan 1100-talet en träskulptur av Jungfru Maria, som sägs ha medverkat i flera mirakler (bland annat i kriget mot Ottomanerna) och vördas som Magna Mater Austriae (Österrikes stora moder). Hon var Habsburg-kejsarnas personliga skyddshelgon. Till exempel vallfärdade kejsar Ferdinand II till Mariazell 1621, efter att han i Prag hade slagit ner 4000 protestantiska rebeller och avrättat deras ledare. Han ville be för deras själar. Motreformationens gärningar i Prag kom att bli ett startskott för det 30-åriga kriget. Vördandet av den gamla träskulpturen fortsatte under 1700-talet men avtog abrupt 1786, när den dåvarande kejsaren, Josef II, i upplysningstidens anda ville minska kyrkans inflytande, och likt Gustav Vasa kom att upplösa stora delar av klosterväsendet.

Av de 12 komponerade latinska mässor som säkert kan tillskrivas Haydn är tre tillägnade BVM (Beatae Virginis Mariae), tillkomna 1766 – 1782. Då hade Haydn kommit i tjänst i Eisenstadt hos den förmögna furstefamiljen Eszterhazy, som var musikkonässörer och även bidrog till vör-

dandet av Maria. Två av Maria-mässorna är sannolikt avsedda att framföras i Mariazell, men den tredje som vi kan lyssna till idag framfördes antagligen i familjen Eszterhazys 1766 nybyggda praktpalats Eszterhaza i Fertöd (nuvarande Ungern). Haydn fick flytta med furstefamiljen från deras gamla slott i Eisenstadt, ganska nära Wien, till Fertöd, mitt i ett ödligt våtmarksområde nära saltsjön Neusiedler See. Haydn och de andra musikerna kände sig isolerade och längtade till Wien. Men här fanns ett slottskapell tillägnat jungfru Maria, och det var troligen där den Stora orgelmässan framfördes med Haydn själv vid orgeln. Mässan följer de konventioner som fanns med omväxlande kör- och solist-insatser och avslutande fugor i Gloria- och Credo-avsnitten (slutet på sats 4 och hela sats 8). Sanctus har Haydn försett med oväntat svängiga synkoperade rytmer. Här och där lägger Haydn in rytmiserade sekvenser som ter sig som utslag av hans omvittnade skämtlynne. Orgelso-listen finns med under hela mässans gång men briljerar som mest i Benedictus. Hela mässan verkar vara ett av Haydns sätt att försöka muntra upp tillvaron för musikerna i det isolerade praktslottet.

Av Mats Humble

*Joseph Haydn, målning av
Thomas Hardy från 1792*

*Nädebilden i Mariazell,
en medeltida träskulptur av
Jungfru Maria som sedan
1100-talet vördas i vallfarts-
kyrkan Maria Geburt och är
känd som Magna
Mater Austriae.
Foto: Reinhard Sock.*

**Svenska
kyrkan**

Nacka
församling

